

РЕЦЕНЗИЯ

По конкурс за заемане на академична длъжност „ДОЦЕНТ“ в катедра „Хореография“ по научна специалност „История на танца и класическо репертоарно балетно наследство “ при Академия за Музикално, Танцово и Изобразително Изкуство – Пловдив

Рецензент: професор д-р Петя Стефанова Цветкова

В конкурса за доцент по горното направление се е явил само един кандидат – д-р Дилиана Иванова Никифорова, примабалерина в Софийската опера и балет.

Биографична справка

Д. Никифорова завършва с отличие Държавното хореографско училище през 1991 г. като ученичка на известната българска примабалерина Красимира Колдамова.

През периода 1991–1994 г. работи последователно в Щутгартския балет „Джон Кранко“, Марсилския национален балет „Ролан Пети“, „Младия френски балет“ и „Белгийския Кралски балет“.

От 1996 г. е примабалерина на Софийската опера и балет, където изпълнява водещите партии в балетите: „Лебедово езеро“, „Жизел“, „Ромео и Жулиета“, „Дон Кихот“, „Козият Рог“, „Лешникотрошачката“, „Спящата красавица“, „Пепеляшка“, „Силфида“, „Кръстоносци“, „Шехерезада“, „Кристалния дворец“, „Серенада“, „Кой го е грижа“, „Зорба Гъркът“, „Кармен“, „Шеста симфония“, „Вдъхновението на Верди“, „Пролетно тайнство“, „Триптих“, „Червените обувки“, „Дамата с камелиите“, „Баядерка“, „Жар птица“ и др.

През 2002 г. Д. Никифорова завършва магистратура в АМТИИ – Пловдив, а през 2010 г. защитава докторат в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ и получава образователната и научна степен „Доктор по театрознание“.

Преподавателска дейност:

- Хоноруван преподавател в АМТИИ – Пловдив
- Автор на книгите: „Танцов театър и танцови техники“, 2011 г. и „Българският национален балет в края на ХХ и началото на ХХІ век“, 2018г.
- Създател и ръководител на лятна детска „Балетна Академия Марян“, която се провежда всеки август в Еленския Балкан от 2011 г. насам.
- Ръководител на програмата за обучение по класически балет на Дерида Денс Център, София
- Гост-преподавател в Училище по изкуствата Пера в Истанбул
- Педагог и репетитор в Софийската опера и балет
- Организатор на майсторски класове в София, Варна, Велико Търново и Димитровград

Това кратко представяне на кандидата бегло илюстрира неговия богат професионален път, който го извежда логично до настоящата кандидатура за доцент.

Д-р Д. Никифорова се явява на конкурса с всички необходими документи, съгласно ЗНСНЗ, Закона за развитие на академичния състав в Р. България и правилниците за тяхното приложение, с което удостоверява, че отговаря на техните изисквания.

На конкурса за доцент Д. Никифорова е представила:

1. Никифорова, Д. „Българският Национален балет в края на XX и началото на XXI век“, монография, отпечатана през 2018 г. като самостоятелна книга в обем от 174 страници. Издателство „Никифоров АРТ“, 2018;
2. Никифорова, Д. „90 години Български балетен театър“, сп. „Театър“, 26. 02. 2018;
3. Никифорова, Д. „Детски балетен театър в балканското село Марян“, сп. „Театър“, 11.04. 2018;
4. Никифорова Д. „Балетът Корсар – за пръв път на Софийска сцена“, Liternet, 19.11.2017, Културни новини;
5. Никифорова, Д. „Танцов театър и танцови техники – история, съвременност, бъдеще, самостоятелна книга, изд. „Никифоров–студио“, 2011 г.;
6. Кандидатът Д. Никифорова е представила списък на материали от нейната творческата дейност, както и копия от тях – отличия и награди, отзиви в пресата, афиши и програми за участия – общо 47 броя; снимки и видео материали от творческата и преподавателската си работа;
7. Описание на преподавателската дейност на кандидата.

Научни, приложни и художествено-творчески постижения на кандидата

1. Оригинална авторска монография „Българският национален балет в края на XX и началото на XXI век“, отпечатана в самостоятелна книга през 2018 г.

Структурата на труда включва увод, две глави, основни изводи, заключение, научни и научно-приложни приноси.

Актуалността на труда правилно се обосновава с необходимост от:

- Анализ в развитието на българския национален балет в края на XX век, когато настъпва дълбока социално-икономическа криза в СССР и източноевропейските страни, включително и у нас;
- Критично разглеждане на постиженията и слабостите на българската балетна школа през преходния период от централизирана планова икономика и

тоталитарна управленска система към пазарно стопанство и политически плурализъм, довел до масова безработица и бедност на населението.

- Обективно анализиране на годините на „преход“, които променят съществено, а в някои случаи драматично живота на цяло поколение балетни артисти като едни напускат страната, а други своята любима професия.
- Оценка на усилията на българската балетна школа да оцелява, в условията на драстично намаляване на държавната подкрепа за танцовото изкуство, да продължава да се развива като съхранява своята идентичност и високо професионално ниво.

В началото на новото трето хилядолетие настъпва стабилизиране на пазарната икономика на страната. България е приета в НАТО и Европейския съюз. Със създаването на т.н. „делегиран бюджет“ в театралните и балетни институции е въведен пазарен механизъм в изкуството. Българският национален балет получава нови по-добри възможности да се развива и обогатява, като „се отваря“ за постиженията на „Запада“ и „Изока“.

Целта и основните задачи на труда се свеждат до съставяне на обосновани изводи за подобряване работата на националната балетна труппа.

Методиката за разработване на труда включва: анализ на ръководството и репертоара на националния балетен театър, на постиженията и слабостите на характерни балетни постановки.

Предложеният труд е пръв опит за изследване на българския национален балет в края на XX и началото на XXI век като част от цялостното социално-икономическо и културно развитие на нашата страна. Неговата актуалност е обоснована с необходимостта от съществени промени в развитието на българската национална балетна школа, които да съответстват на новите обществени условия в страната.

Изследван е подборът на репертоара на балета с оглед на пазарните условия за неговото финансиране.

Направен е подробен, задълбочен и критичен анализ на най-значимите балетни спектакли през разглеждания период с изводи за: избор на хореограф, подбор на изпълнители на главните роли, изисквания към кордебалета, музиката, костюмите, декорите и художественото осветление.

Анализирана е системата за подготовка и усъвършенстване на балетните артисти в труппата, и нуждата от приемственост при смяна на поколенията като условия за създаване и поддържане на традиции в българската национална балетна школа.

Направен е сравнителен анализ между най-значимите балетни спектакли, реализирани през разглеждания период с предишни постановки, у нас и в чужбина. В сравнителен порядък са разгледани постиженията на големи хореографи и поставянето им на Софийска сцена от техни последователи.

Всички изводи се фокусират около изследването за съхранение на идентичността на нашата национална балетна школа.

Тази водеща линия на изследването, заедно с много съвместно представените постижения на националния балет от най-новия период на прехода ХХ-ХХІ век, илюстрирани с 383 фотографии, оформя качествено четиво както за специалисти, така и за любители на балетното изкуство. Относно публикацията „Българският национален балет в края на ХХ и началото на ХХІ век“ намирам, че това е труд със значимо постижение от гледна точка на съхранение културните традиции, а също така представя задълбочен аналитичен поглед за стратегическо развитие на българския балетен театър.

2. Статията „90 години български балетен театър“ е подходящ повод да се припомни на читателите историята на възникване и основни етапи на утвърждаване на нашата национална балетна школа, както и съвременните проблеми за нейното успешно развитие.

3. Изключително интересно е представен опитът на „Детският балетен театър в балканското село Марян“ като уникална форма за обучение на деца от всички възрастови групи с активно участие на примабалерини и премиер-солисти от националния ни балет. Това е един прекрасен модел на обучение и грижа за подрастващото поколение в проблемното ни съвремие.

4. Статията „Балетът Корсар – за пръв път на софийска сцена“ много успешно популяризира новата постановка на софийския балет като представя интригуващо интервю на Д. Никифорова с автора на либретото и постановчик на спектакъла – Елдар Алиев.

5. Книгата на Д. Никифорова, „Танцов театър и танцови техники – история, съвременност, бъдеще“ е издадена през 2011 г. след успешна защита на нейния докторат. В нея се прави за пръв път у нас цялостен анализ на възникване и развитие на танцовите техники от Античността през Средновековието до класическия и неокласически балет с акцент, подчертаващ значението им като основополагащи в обучението на актьора по танцов театър. Аналитично са обосновани взаимовръзките на реформаторските движения в класическия балет и немския свободен изразен танц на Рудолф фон Лабан, както и неокласиката на Баланчин, съществени за създаването на съвременния танцов театър. Анализирани са азиатските танцови традиции с потенциал за иновации в академичното обучение по танцов театър. Направен е прецизен подбор на утвърдени съвременни школи- имена по танцов театър, селектирани съобразно методиката на обучение, анализирани и структурирани според изискванията в образователния процес. Определени са значението и основните функции, а също и формите на танцовите техники, необходими за обучението по танцов театър. Изследването е богато на нови методически акценти свързани с представените подходи към усвояване на класически и съвременни танцови техники, стойностни за практиката в академичното обучение.

6. Най-впечатляващо е представена творческо-изпълнителната дейност на примабалерината Д.Никифорова в подходящи снимки, видео-материали и многобройни и значими, отзиви, поощрения и награди. Те са отражение на забележителните постижения в една блестяща кариера със заслужена рефлексия в публичното пространство.

Личните ми впечатления от кандидата се основават на:

- възторжено възприемане на нейните изящни изпълнения на водещи партии в многобройни класически и съвременни балетни постановки,
- непосредствената ми работа с Диляна като научен ръководител на нейната докторантурата и в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, която завърши с пълен успех.

Работните контакти с кандидата са белязани от нейната пословична любознателност, неимоверното желание за усъвършенстване, забележително трудолюбие и задълбоченост в следваната проблематика. Тези и много други положителни качества са типични за цялостното ѝ професионално развитие - изпълнителско, творческо, педагогическо и изследователско.

Представеният за хабилитация труд има научни и научно-приложни приноси, отбелязани от кандидата както следва:

- за първи път се изследва развитието на българския национален балет в края на 20-ти и началото на 21-ви век, от гледна точка на съществуващите промени в обществените условия в страната
- изследван е подборът на репертоара на балета в пазарни условия за финансиране
- задълбочен критичен анализ на най-значимите балетни спектакли в разглеждания период със съответни изводи, касаещи хореографията, подбор на изпълнители(солисти и кор де балет), музика, костюми, декори и пр.
- анализирана е системата за подготовка и усъвършенстване на балетните артисти от трупата, необходимостта от приемственост на поколенията като едно условие за създаване на традиции в националната ни балетна школа
- изведени са резултати от сравнителния анализ на най-значимите балетни спектакли от разглеждания период и предишни постановки у нас и в чужбина

Заклучение

Отчитайки безспорните постижения на кандидата в неговата научно-изследователска, изпълнително-творческа и учебно-преподавателска дейност предлагам на почитаемото научно жури **да избере д-р Диляна Никифорова за доцент в катедра „Хореография“ по научна специалност „История на танца и класическо репертоарно балетно наследство “ при Академия за Музикално, Танцово и Изобразително Изкуство – Пловдив**

Рецензент:

Проф. д-р Петя Цветкова

София, 1.07.2018

